

Τα πέντε στάδια της Μεταπολίτευσης

Του ΤΑΚΗΣ Σ. ΠΑΠΠΑ

Σε λίγες εβδομάδες θα γιορτάσουμε το πέρασμα μισού αιώνα από τη μεταπολίτευση (μικρό μ) του Ιουλίου 1974. Για πολλούς, η Μεταπολίτευση (κεφαλαίο Μ) αποτελεί μια ενιαία περίοδο που εκτυλίσσεται σε διάρκεια πέντε δεκαετιών και, εφόσον η χώρα παραμείνει δημοκρατική, θα συνεχίζεται στο διηνεκές. Αυτή όμως είναι μια απλουστευτική γενίκευση που αδικεί κατάφωρα τον εντυπωσιακό πλούτο των αλλαγών που συντελέστηκαν, όπως και την κάθε άλλο παρά γραμμική πολιτική εξέλιξη που ακολούθησε η Ελλάδα κατά την τελευταία πεντηκονταετία.

Θα επιχειρήσω να προτείνω πέντε διακριτά στάδια μέσα από τα οποία εκτυλίχθηκε η ιστορία της όλης Μεταπολίτευσης μέχρι σήμερα. Κάθε ένα στάδιο προσδιορίζεται από συγκεκριμένες ημερομηνίες ή γεγονότα, χαρακτηρίζεται από την πρωταγωνιστική δράση διαφορετικών κομμάτων ή ηγετών, έχει οδηγήσει σε καθορισμένη πολιτική έκβαση και, προφανώς, άφησε ή αφήνει πίσω το δικό του, συγκεκριμένο ιστορικό αποτύπωμα. Για ευκολία, ας ονομάσουμε τα πέντε στάδια μονολεκτικά ως «μετάβαση», «παγίωση», «μορφοποίηση», «ανατροπή» και «αναμόρφωση». Ας δούμε τώρα, με τη συντομία που επιβάλλει η εφημερίδα, τι συνέβη σε κάθε ένα από αυτά τα στάδια και πώς όλα μαζί συγκροτούν την όλη ιστορική περίοδο που αποκαλούμε «Μεταπολίτευση».

Το στάδιο της μετάβασης, πρώτα, ξεκίνησε στις 04.15 προς το ξημέρωμα της 24ης Ιουλίου 1974, με την επίσημη ανάθεση της εξουσίας σε νέα πολιτική ηγεσία υπό τον Κωνσταντίνο Καραμανλή, και τελείωσε στις 2 Οκτωβρίου του ίδιου έτους, με την απόφαση του Καραμανλή για διενέργεια εκλογών για την ανάδειξη αναθεωρητικής Βου-

Ο Κων. Καραμανλής ήταν ο απόλυτος πρωταγωνιστής του πρώτου σταδίου της Μεταπολίτευσης.

Κατά την τελευταία πεντηκονταετία η πολιτική εξέλιξη που ακολούθησε η Ελλάδα ήταν κάθε άλλο παρά γραμμική, ενώ συντελέστηκε εντυπωσιακός πλούτος αλλαγών.

λής. Μέσα στο μικρό εκείνο διάστημα των μόλις δέκα εβδομάδων, στο οποίο ο απόλυτος πρωταγωνιστής ήταν ο ίδιος ο Καραμανλής, η Ελλάδα πραγματοποίησε τη μετάβαση από δικτατορικό σε δημοκρατικό καθεστώς, απολύθηκαν οι πολιτικοί κρατούμενοι, νομιμοποιήθηκαν τα κομμουνιστικά κόμματα, τέθηκε υπό πολιτικό έλεγχο ο στρατός, ψηφίστηκε νέος εκλογικός νόμος και, ολοκληρώνοντας τη φάση της μετάβασης, προκηρύχθηκαν δημοκρατικές εκλογές.

Ακολούθησε το στάδιο της δημοκρατικής παγίωσης, με αφει-

ρια τις εκλογές της 17ης Νοεμβρίου 1974 και πέρασ την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ στις 18 Οκτωβρίου 1981. Σε αυτό το στάδιο πρωταγωνίστησε το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας, αφού αυτό θεμελίωσε τους τρεις θεσμικούς πυλώνες επάνω στους οποίους στηρίχθηκε το οικοδόμημα της Τρίτης Ελληνικής Δημοκρατίας, δηλαδή τον κοινοβουλευτισμό (σε συνδυασμό με την κατάργηση της μοναρχίας), τον φιλελευθερισμό, με κύρια έκφραση το νέο Σύνταγμα του 1975, και τον ευρωπαϊσμό, ο οποίος επιτεύχθηκε με την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ λίγους μήνες πριν από τις εκλογές του 1981. Σε αυτό όμως το στάδιο αναπτύχθηκε επίσης, με κύριο πρωταγωνιστή τον Ανδρέα Παπανδρέου, η κουλτούρα της πολιτικής πόλωσης, που έκτοτε θα αποτελούσε –και ακόμη αποτελεί– τον πλέον καθοριστικό παράγοντα στις πολιτικές μας εξελίξεις.

Το τρίτο στάδιο, εκείνο της πολιτικής μορφοποίησης, που ήταν και το μακροβιότερο, ξεκίνησε με την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία το 1981 και τερματίστηκε με τις διπλές εκλογές του 2012. Σε αυτό το στάδιο επικράτησε ο πασοκικός λαϊκισμός, ο οποίος σύντομα μόλυνε και τη Ν.Δ., διαμορφώθηκε ένα σύστημα πολωμένου δικομματισμού όπου τα δύο μεγάλα κόμματα εναλλάσσονταν στην εξουσία χωρίς να κάνουν αναγκαίες μεταρρυθμίσεις, με την οικονομία της χώρας να μένει ολοένα και πιο πίσω σε σχέση με τις άλλες ευρωπαϊκές οικονομίες, σε ένα παράδοξο σπράλ εθνικής υστέρησης. Κι έτσι φτάσαμε στο big bang του 2012, το οποίο προκάλεσε το τέλος του δικομματισμού και την κατάρρευση του άλλοτε κραταιού ΠΑΣΟΚ. Μόνο που η πόλωση και ο λαϊκισμός δεν είχαν ακόμη τελειώσει.

Το τέταρτο στάδιο, της ανατροπής, είχε ήδη ξεκινήσει τον

Δεκέμβριο του 2008 με τη βίαιη εξέγερση μεγάλων κοινωνικών ομάδων κατά του κράτους και διήρκεσε μέχρι τις εκλογές του Ιουλίου 2019. Σε αυτή την περίοδο πρωταγωνίστησαν ο ΣΥΡΙΖΑ και ο Αλέξης Τσίπρας, σε μια άκαρπη προσπάθεια ριζικής αλλαγής του πολιτικού και πολιτειακού συστήματος, μέσα στη φαύλη σπείρα της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης που προκάλεσε τη χρεοκοπία και έφερε τη χώρα κοντά στην έξοδο από το ευρώ. Επίσης, όμως, σε αυτό το στάδιο, η Μεταπολίτευση γνώρισε δύο κυβερνήσεις συνεργασίας, μία μάλιστα από τις οποίες συγκροτήθηκε από τις δυνάμεις του αριστερού και του δεξιού λαϊκισμού.

Το τελευταίο στάδιο της Μεταπολίτευσης, ας το πούμε της αναμόρφωσης, ξεκίνησε με την εκλογική ήττα του λαϊκισμού το 2019 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα, με άγνωστη τελική έκβαση. Εδώ, αναμφισβήτητη πρωταγωνίστρια είναι η νέα Ν.Δ. του Κυριάκου Μητσοτάκη. Το κυριότερο χαρακτηριστικό της περιόδου είναι η διαμόρφωση ενός νέου κομματικού συστήματος με ένα επικυρίαρχο κόμμα, τη Ν.Δ., και τον θρυμματισμό των εκατέρωθεν της αντιπολιτεύσεων. Σε ετούτο ακριβώς το περιβάλλον νέων ευκαιριών αλλά και παλαιών πολιτικών ρεφλέξ, η Ελλάδα καλείται να αφήσει πίσω το κακό παρελθόν, να μάθει από τα ιστορικά της λάθη και να προχωρήσει με τολμηρές ιδέες και αναπτυξιακές μεταρρυθμίσεις προς τη νέα πεντηκονταετία που μόλις ξεκινά.

Ο κ. Τάκης Σ. Παππάς είναι πολιτικός επιστήμονας και συγγραφέας. Από τις εκδόσεις Πατάκη κυκλοφορεί το νέο του βιβλίο «Παράδοση χώρα: Γιατί η Ελλάδα υστερεί σε σχέση με την Ιρλανδία και την Πορτογαλία και τι μπορούμε να μάθουμε από αυτές;».